

JANUS, Archival Review, International Council on Archives, br. 1996.1, 144 stranice; br. 1996.2, 144 str.

ICA (International Council on Archives/Međunarodno arhivsko vijeće) izdaje dva puta godišnje arhivsku reviju *Janus*. Revija se šalje besplatno svim članovima ICA-e. Službeni jezici revije su engleski i francuski. Na kraju svakog broja su kratki sažeci članaka. Sažeci su napisani na svakom od četiri jezika: engleskom, francuskom, njemačkom i španjolskom. Nakon sadržaja dolazi uvodnik glavnog urednika, na engleskom i francuskom. Na kraju revije je abecedni popis autora čiji su članci objavljeni u tom broju, zajedno s kontaktnim adresama. Reklamama i narudžbenicama nije posvećen veliki prostor. Glavni urednik revije je g. Joan van Albada; Gemeentearchief; Stek 13; 3311 XS Dordrecht; Netherlands. ICA-u je 1950. g. osnovao UNESCO. Adresa je: ICA, 60, Rue des Francs-Bourgeois, 75003 Paris, France.

Prvi broj *Janusa* za 1996. godinu posvećen je u potpunosti Sveafričkoj konferenciji o arhivskoj politici i programima u Africi, održanoj u Abuji, novom glavnom gradu Nigerije, krajem 1994. godine. Sudjelovali su predstavnici iz 34 afričke zemlje.

U reviji su objavljeni uvodni govor, riječi dobrodošlice sudionicima, završni govor i preporuke konferencije. Članci se bave stanjem i problemima arhiva i arhivstike u Africi. Naglašena je važnost povezivanja pisarnica, pismohrana i arhiva u cilju budućeg učinkovitijeg uredskog poslovanja i rada arhiva, odnosno što boljeg iskorištenja skromih sredstava što ih arhivi dobijaju te poboljšanja statusa struke i arhivista. Za sada, niti uredsko poslovanje niti arhivska služba nisu na željenoj razini, što arhivisti Afrike žele promijeniti boljim organiziranjem obrazovanja, širim obrazovnim programima i osnivanjem profesionalnih udruženja arhivista, čija bi zadaća bila uspostavljanje profesionalnih standarda i načela. Potrebno je napustiti zastarjele, tradicionalne poglede na arhive, usvojiti nove tehnike i metodologiju rada, te ovladati novim tehnologijama, kao što su npr. računala. Afrika pri tome mora ići svojim putem, bez diktata bivših metropola, ali se svakako može i treba služiti njihovim pozitivnim primjerima. Istaknuta je potreba za stalnim obrazovanjem svih djelatnika arhiva, modernizacijom postojećih arhivskih zgrada i izgradnjom novih.

Janus 1996.2 pokriva veliki broj tema. Urednik u uvodniku objašnjava promjene u postupku predaje članaka. Počev od 1996. godine, članci koji se žele objaviti, trebaju se predati prije isteka tekuće godine. Članke će pregledati urednički odbor na svom godišnjem sastanku (u veljači/ožujku), a redigirat će ih urednik koji je najviše upoznat s predmetom članka.

Prvi članak, čiji je autor Jean-Pierre Wallot, bavi se oralnim izvorima (oral sources) kao arhivskim gradivom, njihovom evaluacijom, dosadašnjom praksom i metodološkim pitanjima.

Dva kineska autora, Wang Rongsheng i Wang Yusheng, pišu o odnosu između stvaraoca i gradiva. Cilj rada stvaraoca nisu dokumenti sami, već su oni "dodatak" direktnog cilja rada stvaraoca. Dokumentima status arhivskog gradiva daje određeni subjekt ili činilac, to može biti i stvaralac, te dokumenti uz svoju prvobitnu značajku "dodatka" rada stvaraoca, dobijaju i novu – arhivsku. Od velike je važnosti pri sređivanju i uporabi gradiva prepoznati ovaj dvostruki kvalitet dokumenata.

Public Record Office iz Londona je izradio kompjutorski katalog za svoju zbirku od 250.000 pečata. Paul Harvey, autor članka što se bavi ovom temom, daje detaljne podatke o unošenju podataka, korištenom softveru te problemima koji su se pojavili tijekom rada. O kratulama, pečatima koji su bili u uporabi od 7. st. p. n. e. do pojave pisma, piše i Gian Giacomo Fissore.

Veliki članak Patricie Kennedy Grimsted posvećen je europskim arhivima raseljenima tijekom II. svjetskog rata. I nacisti i pobjednici su pljačkali arhive i umjetnine na teritorijima kojima su prolazili. Autorica navodi podatke o raseljenim arhivima, u mjeri u kojoj su podaci poznati i publicirani. Vraćeno je vrlo malo arhiva, jer su arhivi, nažalost, važni političkim i vojnim vrhovima zemalja koje su ih prisvojile, a utjecaj tih krugova je daleko veći od utjecaja arhivske zajednice bilo koje zemlje. Pitanja restitucije, vrlo osjetljiva točka međudržavnih odnosa, do danas nisu riješena.

Kraći članak se bavi sudbinom izvornih arhivskih dokumenata nakon digitalnog snimanja. Autorica Anne R. Kenney, članica je ICA Odbora za tehnologiju snimanja. Zbog potreba Odbora pripremila je izvješće o prednostima koje digitalne snimke imaju nad originalnim dokumentima ili filmovima glede skladištenja, dostupnosti i uporabe gradiva. Digitalno snimanje postavlja pitanje konačnog smještaja/izlučivanja snimljenog gradiva. U odgovoru na to pitanje, a prije negoli se stvaralac ili arhiv odluče na digitalno snimanje, treba razmotriti vrijednost gradiva, kvalitete skeniranja, pravne i fiskalne zahtjeve, postupke indeksiranja i ponovnog korištenja gradiva, trajnost digitalnih podataka, prihvatljivost digitalnih snimaka kao arhivskog gradiva te odobrenja neophodna za izlučivanje izvornih dokumenata.

Četiri članka su posvećena izgradnji arhivskih zgrada, odabiru građevinskog materijala, ekološkoj izgradnji, utjecaju alkalnih kutija i registratora na starenje papira uzrokovano zagađenjem zraka te optimalnim uvjetima za pohranu određenih arhivskih materijala.

Na kraju revije ICA Odbor za zaštitu gradiva daje popis literature koja se bavi problemima konzervacije i zaštite, a za svaku bibliografsku jedinicu data je kratka bilješka.

HDA je kolektivni član ICA. Individualna članarina iznosi 60 dolara.

Živana Hedbeli

JANUS, Archival Review, Patricia Kennedy Grimsted, Displaced archives on the Eastern Front: Restitution problems from World War II and its Aftermath (Raseljeni arhivi na Istočnom frontu: problemi restitucije od II. svjetskog rata i posljedice), br. 1996.2, 42 str.

Pedeseta obljetnica poraza nacističke Njemačke i otkrivanje količine opljačkanih umjetnina, rijetkih knjiga i arhivskog gradiva zadržanih u zemljama koje su ih uzele, dovela je u centar svjetske pažnje pitanja ratnodobnog njemačkog pljačkanja, sovjetskog naknadnog pljačkanja i kao rezultat toga, problema restitucije. Na trodnevnom međunarodnom simpoziju "Ratna pljačka", održanom na Board Collegeu, New York, u siječnju 1995, okupili su se predstavnici europskih država najugroženijih ratnom pljačkom. Simpozij je osigurao neutralni prostor za raspravu o ovim osjetljivim temama. Navedeni primjeri su se odnosili na blago raseljeno s obje strane Atlantika: prvo, blago Quedlinburg, uključujući i tusuću godina star, zlatom iluminiran rukopis Samuhel jevandela (Samuhel Gospels), koje su ukrali američki vojnici i koje je najvećim dijelom vraćeno u Njemačku 1992. godine, ali po cijenu velikih honorara isplaćenih pravnicima i nekoliko milijuna dolara otkupnine isplaćenih nasljednicima američkih vojnika; drugo, trojansko zlato (Trojan gold), koje je 1945. iz Berlina prenijeto u Moskvu, zajedno s izvješćima arheologa, odvjetnika i kustosa muzeja o iskopavanjima njemačkog arheologa Heinricha Schliemannna, odiseji toga blaga te sadašnjim rivalskim potraživanjima Njemačke, Turske i Rusije.

Prema mišljenju direktora moskovske knjižnice strane literature, zahtjevi za restitucijom ukradenih umjetnina još uvijek dijele europski kontinent. Tu će podjelu ukinuti tek možda buduća restitucija knjiga.

Arhivsko gradivo nije bilo nikada, sve do II. svjetskog rata i nacističke okupacije Europe, predmet racionalno isplaniranog uništenja ili pljačke u ime političkih, ideoloških ili operativnih ciljeva. Na kraju rata, ruske vlasti su dopustile sličnu pljačku. Šire gledano, rat na Istočnom frontu je bio sukob dva totalitarna režima. Njemački poraz, sovjetska pobjeda i hladni rat, prouzročili su da vrijedno europsko